

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 31. maja 1882.

Obseg: Nekatero pomanjkljivosti našega ovčarstva in kako jih odpraviti. — Kaj ima gospodar storiti drugo polovico maja. — Zoper sovražnike trtnih rastlin. Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Slovenske mrve. (Konec.) — Poziv slovenskim učiteljem in učiteljskim pripravnikom. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Nekatero pomanjkljivosti našega ovčarstva in kako jih odpraviti.

Če pomislimo, koliko je napredovala ovčarija po deželah, ki niso ravno ugodne za to rejo, ter jo primerjamo z ono na Kranjskem, pridemo do spoznanja, kako je ovčarija pri nas zanemarjena. Malokatera dežela ima tako lepe planinske pašnike in sploh tako ugodne razmere za požlahnenje ovac, kakor ravno naša Kranjska.

V prvi vrsti naj omenim škodljivo ravnanje z ovcami poleti in pozimi in kako je temu nerazmerju v okom priti.

Naše ovce preživé pomlad, poletje in jesen na bolj ali manj visokih planinskih pašah. Živé toraj v ostrem, mrzlem, pa čistem planinskem zraku, ter se mnogo gibajo po grebenih in kotlinah našega goratega sveta. Z volno poraščena, dobro rejena in skoraj malo podivjana se vrne čeda v jeseni s paše. Zdaj se pa prične toliko škodljiva prememba z ovcami. Ko je zima paši konec naredila, zapre posestnik vse ovce, kar jih ni prodal, v ozke, zaduhle in vroče hleve, ki le tega nimajo, kar se od ovčjih hlevov zahteva. Brez ozira na njihovo posebno naravo potisne se čeda v kak kotichek hleva, kjer ima uže goveja živina, koze in mnogokrat še prešiči preozke in nezdrave prostore.

Namesto čistega, mrzlega in veternega planinskega zraka, na katerega so se navadile, dobé ovce na enkrat smradljiv, soparen, vroč zrak vedno zaprtega hleva. Namesto prostega gibanja po širnih planinah naenkrat neznošna gnječa. Ne ljudem ne živini ne more to uga-jati. Še pri posestnikih, ki imajo nalašč narejene ovčje hleve, zapazimo mnogo teh napak. Kak razloček je pa tudi med ovcami v jeseni in potem spomladi! Suhe, mršave, v revnem kožuhu, polne nesnage in smradu se plazijo tako zaprte ovce klavrno kakor sence na pašo, katere so v jeseni polne življenja zapustile. Posestniku še na misel ne pride, da bi se poprašal o vzrokih te mršavosti; vsaj je zadovoljen, da je čeda zimo preživel. „Na spomlad so vse ovce take“ — si misli.

Ali je dolga zima le zato, da jo živina prebije, kakor jo vé in zna? Če skrbimo za svoje konje, za govejo živino in prešiče pozimi ravno tako, če ne še bolje, kakor poleti, zakaj morajo biti ravno ovce čez zimo v taki sužnosti in zaprtiji? Zakaj bi z ovcami drugače ne ravnal, dragi kmetovalec? Saj je vendar

mogoče le z malo večimi stroški pametno čez zimo z ovcami ravnati. Če imamo spomladi zdrave in dobro rejene ovce, katere nam veliko volne dajo, in kar je glavna stvar, zdrav priredok zarodé, koliko več dobička nam bo nesla ovčarija! Shujšane ovce nam ne dajejo le malo volne, ampak potrebujejo tudi dolgo časa, da zadobé na paši zopet prejšnjo moč in mesó. Kaka škoda je pa to za priredok! Pomladanska in še jesenska jag-njeta nosijo očitna znamenja takega nespametnega ravnanja z njihovimi materami pozimi.

Kdor ni izkušen, bo res težko verjel, kako velike nasledke ima to ravnanje z ovcami.

Ko enkrat taka hirajoča čeda dospe na gorate paš-nike, marsikatera ovca začne na novo bolehati in pogine, ker vsled oslavljenja in mršavosti, kakor tudi vsled prehitre premembe zraka ne more prenašati vi-harnega planinskega podnebja. Vse to je naraven na-sledok in kazen zimske zaprtije.

Nočem še dalje naštevati žalostnih nasledkov, ker uže iz navedenega je razvidno, kako se narava sama maščuje.

In kako lahko je vsemu temu v okom priti! Le malo resne volje je treba posestniku, da z ovcami tudi pozimi naravno ravna. Naj na tem mestu le nekatere, a silno važne premembe naštejemo.

Glavna stvar pri ovčarstvu je kolikor moč eno-merno in naravno ravnanje z ovcami. Treba je naj-prvo skrbeti, da pridejo ovce pozimi v kolikor moč čiste, suhe, zračne in ne pregorke pro-store, kjer se morejo tudi malo pregibati. Marsikdo ne bo razumel, zakaj se to zahteva, pa bilo bi preobširno vzroke navajati, in zato le rečemo: vsak posestnik ovac naj skrbi za te naprave in kmalu bo uvidel, da mu pametno svetujemo.

Hlev za ovce naj se najprvo tako uredi, da je zrak v njem vedno čist, brez vročine, smradú in soparice, in da pridobé ovce nekoliko prostora za prosto gibanje, katerega so bile tako vajene v prostem podnebju. Kjer nimajo ovce posebnega hleva, naj se skrbi najprvo, da pridejo v ločene prostore. Ugovor, da bi mala čeda v ločenih hlevih pozimi zmrznila, odstrani se tako-le: Kakor je skupno delovanje v mnogih drugih slučajih tako zeló na mestu, napravili naj bi se tudi v vaséh, kjer imajo kmetje le po malo ovac, skupni ovčji hlevi, ki naj bi bili ovčjemu plemenu primerno stavljeni. Pa-metni in miroljubni sosedje bi se gotovo kmalu zedinili o krmljenji in drugih vprašanjih, ker bi se povsod našel moder in vpliven posredovalec v važnih zadevah.

V takem hlevu bi se tudi jagnjeta, breje in doječe ovce lahko ločile in primerno opravljale.

Pred hlevom ali vsaj v bližini naj se ogradi primeren prostor, kjer se ovce v zimskih dneh, ko se hlev prezračuje, prosto na solnci gibljejo in čisti zrak dihajo.

V začetku marca ali pa uže konec februarja naj se ovce ostrižejo, da dobé, predno na planine gredó, zopet gorko krilo zoper mrzlo premenljivo ozračje. Koliko ovac pogine vsled mokrote in mraza, če jih ne varuje gorki kozuh! Če zboljšamo to pri svojem ovčarstvu, zavarovali bomo poleti svoje čede zoper škodljivo ali neznosno ozračje, ohranili jih čez zimo zdrave in rejene, in kar je najvažnejše, imeli bomo krepek in zdrav priredok, kateri nam bo male stroške pri hlevih obilno povrnil.

Da bi padle te besede na rodovitna tla, to je želja vsakega za naš materijalni napredek vnetega rodoljuba. Zakaj bi naše ovčarstvo ostalo za drugimi, ker imamo vendar tako velike in lepe paše!

Kaj ima gospodar storiti drugo polovic maja meseca.

V tem času je glavno opravilo gospodarjevo, da trebt njive plevela. Posebno se tiče deteljne predenice, katera se je jela na nekaterih deteljiščih uže prikazovati. Hitreje, ko se lotimo iztrebljenja, manjše so plehe po deteljiščih in tem lože pokončamo to nadležno rastlino. Pokončamo jo pa najlože, ako namesemo na prostore, na katarih se je predenica pokazala, slame ali pa oblanic, katere še s petrolejem pokropimo, ter jih zažgimo.

Okopavne rastline trebimo plevela z motiko, žita in lan treba je pridno pleti.

Osat treba je potrgati in sicer ga je treba s korenino vred odstraniti, kar je najlože, ako je zemlja po dežji mehka. Povrhno trganje osat ne pomaga nič, ker korenina zopet požene in namesto ene do dve in tri nove rastline.

Kmalu prične se tudi košnja po travnikih in deteljiščih. Opozorujemo gospodarje posebno na to, naj pokrijo travnike takrat, kedar rastline začno cveteti. Kajti ako počakamo, da postanejo rastline in trave rumene in olesene, ter zgubijo skoraj polovico redilne moči. Prej ko ne bodemo letos uže zadnje dni maja in prve dni junija meseca kosili.

Poziv našim mlekarjem.

Poročali smo uže v „Novicah“, naj se udeležé skupne razstave mlekarske, katero priredijo avstrijski mlekarji na veliki razstavi v Trstu. Kateri gospodarji nameravajo se udeležiti, naj blagovolijo to nemudoma naznaniti kmetijski družbi v Ljubljani.

Udeležnikom ostanejo vse pravice, ki so razstavljalcem odmerjene. Toraj nujno vabimo naše gospodarje, naj se v obilnem številu s svojimi mlekarskimi pridelki oglasijo in vdeležijo tržaške razstave.

Gospodarske izkušnje.

Zoper sovražnike vrtnih rastlin.

Vrtnarji in gospodinje, ki se z vrtnarijo pečajo, boriti se morajo vedno z mrčesi in drugo golaznijo, katera uničuje vrtno rastline. Mislimo, da marsikomu ustrežemo, ako navedemo nekoliko bolj ali manj znanih sredstev zoper te sovražnike:

1. Vrtni polži, ki posebno sedaj na spomlad mlade setve in zelenjavo pokončujejo, uničijo se najlože, ako o polnoči, ko polži gotovo po rastlinah sede in se pasejo, grede poškopimo, in sicer z vodo, kateri je primešano nekoliko hudičevega olja. Hudičevega olja (žveplene kisline) ni treba dosti primešati, zadostuje popolnem na 20 litrov vode ena desetinka litra hudičevega olja. Vsaka kapljica take vode v stanu je uže umoriti enega polža. Poškropljeni polži začnejo se sliniti in poginejo. Rastlinam pa ne škoduje taka voda.

2. Mrčesi, gosenice, uši itd. preženejo se iz sadnih dreves, rož in drugih rastlin lahko z vodo, v kateri se je kuhal Quassia les (Quassia-Holz). S to vodo se rastline z navadno vrtno škropilnico (kanglo) poškopé. Na sedem litrov vode zadostuje deset dekagramov tega lesa. Les dobi se v lekarni in le malo stane. Mrčesi popolnem poginejo, tudi čebelarjem priporočamo tako vodo, kajti, ako si ž njo umijemo obraz in roke, smo gotovi, da nas čebele ne bodo opikale.

3. Zoper miši po vrtnih in drevesnicah najboljše sredstvo so fosforne pile, ki se dobé v lekarnah. Tudi ostrupljeno seme je izvrstno. Lekar Tcheuschner v Bohran-u na Šlezkem prodaja uže 12 let taka ostrupljena semenska zrna. Paket takega zrna stane 50 krajc.

4. Zoper črve priporoča se cela vrsta sredstev

5. Za pokončavanje črvov znana je cela vrsta sredstev. Na prostem preženejo se najlože, ako rastline potresemo z ječmenovimi plevami, s čreslom ali pa s pelom. Če se pa nahajajo črvi v vrtnih gredah, pokončamo jih lahko, ako poškopimo grede z vodo, kateri je kaka škodljiva stvar primešana. Na primer z vodo, v kateri se namoči orehovo listje, zdrobljen divji kostanj, ali pa tudi ženofova moka, z ženofovo moko poskušalo se je posebno po Angleškem, pravijo, da je treba le malo te moke v vodo dajati ter čez noč stati pustiti. Četrť funta te moke zadostuje na eno veliko vrsto škropilnico. Taka voda ne škoduje rastlinam, ako ž njo grede poškopimo, pridejo vsi črvi iz zemlje.

6. Krti naj se nikdar popolnem ne pokončajo: zadostuje uže, ako jih tam preženejo, kjer v resnici delajo mnogo škode. Če jih hočemo tam pregnati, kjer jih je preveč, je najboljšé, da položimo v njegove pota smrdljive ribe ali pa mrtve rake.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

V Ljubljani.

(Dalje.)

Tudi daljna vožnja ni bila brez prijetnosti in znamenitosti, zlasti ker je bilo ponehalo kislo deževje, megle se vzdignile in razgled neomejen bil na vse strani. V hitri vožnji pridrvili smo notranjske prerove (tunéle), prevozili planoto z razgledom na sloveči divjeromantični Št. Kocijan, kakor tudi Divačo, kjer se odcepi istrijanska železnica od južne. Nadaljevaje potovanje drknili smo memo prijazne Sežane, prevozili še nekoliko pustega in skalovitega Krasa, ki se pa čedalje bolj umika umni kulturi, in kmalu dospeli smo na Nabrežino, kjer smo imeli zopet kratek postanek. Ko smo odpeljali se z imenovane postaje in naznanili sopotnikom, da zdajci se nam bo odprl razgled na sinje Jadransko morje, gnjetli so se le ti k oknim, da bi občudovali ono neizmerno vodeno planoto, po kateri se nam je bilo peljati naslednji dan proti južni Italiji in sv. Rimu. V hipu dospeli smo do ovinka, kjer se